

**การยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP)
ของเกษตรกร ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
Adoption of Crop Growing Methods under the Standards of Good Agricultural
Practice (GAP) of Farmers, Mon Ngo Royal Project Development Center
Mae Tang District, Chiang Mai**

กังสดาล กนกหงษ์* นฤเบศร์ รัตนวัน และปภพ จีรัตน์

Kangsadan Kanokhong*, Naruebet Rattanawan and Papob Jeerat

สาขาวิชาการพัฒนาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่ 50200

Department of Agricultural Development, Extension and Communication, Faculty of Agricultural Production

Maejo University, Chiang Mai, Thailand 50290

*Corresponding author: kangsadan@hotmail.com

Received: January 25, 2018

Revised: April 27, 2018

Accepted: May 8, 2018

Abstract

This study was conducted to investigate: 1) socio-economic attributes of farmers; 2) adoption of crop growing methods under the standards of good agricultural practice of the farmers; 3) factors effecting the adoption of crop growing methods of the farmers; and 4) problems encountered and suggestions on crop growing methods under the standards of good agricultural practice of the farmers. The sample group consisted of 161 farmers, Mon Ngo Royal Project Development Center. Interview schedule was used for data collection and analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation and stepwise multiple regression.

Results of the study were as follows: 1) Most of the informants (72.05%) were male, 39.12 years old on average, married, and upper secondary school graduates. They had been growing crops under the standards of good agricultural practice for 7.70 years on average. The informants had 4.30 family members and 3.09 household workforces on average. Most crops grown were vegetables with an income earned from it for 76,857.03 Baht per year on average. The informants contacted agricultural extension workers for 1.28 times per year and was mostly on harvest and postharvest practice. They attended training on GAP for 67 time per year on average and mostly at Mon Ngo Royal Project Development Center. The informants were farmer group members for 81 group particularly on the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperative fund most (55.90%). They had knowledge about crop growing in accordance with GAP at a high level and they had a good attitude towards the crop growing; 2) They had a high level of the adoption of crop growing in accordance with GAP; 3) The factor effecting

the adoption of crop growing in accordance with GAP was knowledge about crop growing GAP which resulted in a positive effect and attitude towards. Crop growing in accordance with GAP Sig.<0.01 and <0.05, respectively.

Regarding problems encountered and suggestions about crop growing GAP of the informants, it was found as follows: 1) Mon Ngo Royal Project center could not buy the whole yields in some seasons so agricultural extension workers of the center and the informants should make a plan on crop growing GAP. Some of the informants especially the elderly were illiterate and could not make data records so it should have training for their off springs to help them. Besides, some of the informants faced the problems in diseases and insects damaging their Japanese pumpkin so it should have a resource person or a specialist to extend knowledge about diseases and insects prevention.

Keywords: adoption of crop growing (GAP), The Royal Project

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร 2) การยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมของเกษตรกร 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมของเกษตรกร และ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมของเกษตรกร สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ปลูกพืช GAP ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 161 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า 1) เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.05 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 39.12 ปี มีสถานภาพสมรส สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ตอนปลาย มีประสบการณ์ในการปลูกพืช GAP เฉลี่ย 7.70 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.30 คน มีแรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 3.09 คน มีสภาพการถือครองที่ดินเฉลี่ย 7.70 ไร่ พืช GAP ที่ปลูกโดยเฉลี่ย 1.54 ชนิด ส่วนใหญ่เป็นพืชผัก มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตพืชเฉลี่ย 76,857.03 บาท/ปี มีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 1.28 ครั้ง/ปี โดยส่วนใหญ่ติดต่อเรื่องการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เข้ารับการฝึกอบรมเรื่องพืช GAP เฉลี่ย 0.67 ครั้ง/ปี ส่วนใหญ่เข้าอบรมที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรเฉลี่ย 0.81 กลุ่ม กลุ่มที่เข้าร่วมมากที่สุด คือ กลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตร ส่วนใหญ่ร้อยละ 55.90 มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการปลูกพืช GAP อยู่ในระดับสูง และมีทัศนคติอยู่ในระดับดีมากต่อวิธีการปลูกพืช GAP ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.69 2) เกษตรกรมีการยอมรับวิธีการปลูกพืช GAP อยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับวิธีการปลูกพืช GAP ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืช GAP ส่งผลในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.<0.01) และทัศนคติที่ดีต่อการปลูกพืช GAP ส่งผลในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig.<0.05)

ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปลูกพืช GAP ของเกษตรกร คือ ผลผลิตพืชตกค้าง ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะไม่สามารถรับซื้อผลิตได้ทั้งหมด ในบางฤดูกาล ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะและเกษตรกร ควรมีการวางแผนการผลิตพืช GAP ตลอดจนการขึ้นแจ้งปริมาณผลผลิตที่รับซื้อให้ชัดเจนเพื่อลดปัญหาผลผลิตตกค้าง และไม่เกิดปัญหาการจำหน่ายให้กับพ่อค้าภายนอก อีกทั้งเกษตรกรบางรายโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ อ่านหนังสือไม่ค่อยออก เขียนหนังสือไม่ได้ ทำให้มีปัญหาเรื่องการจดบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ดังนั้น ควรมีโครงการจัดอบรมการจดบันทึกข้อมูลให้กับกลุ่มเกษตรกร โดยอาจเป็นบุตรหลานที่ได้เรียนหนังสือมาเข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้ นำความรู้ไปใช้กับกลุ่มผู้สูงอายุได้ เกษตรกรบางรายยังพบปัญหาโรคและแมลงทำลายพืชทองญี่ปุ่น ทำให้ผลผลิตเสียหาย ดังนั้นศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะควรเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญจากส่วนกลางมาอบรมให้ความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดโรคและแมลงในพืชทองญี่ปุ่น และพืชชนิดอื่นๆ

คำสำคัญ: การยอมรับวิธีการปลูกพืช GAP
โครงการหลวง

คำนำ

สินค้าเกษตรและอาหารของไทยมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายไปทั่วโลก รวมถึงพืชผักและผลไม้หลายประเภทล้วนได้รับความนิยมอย่างมากในตลาดต่างประเทศ อาทิ มะม่วง มังคุด และทุเรียน เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้นผักและผลไม้สดของไทยนั้น ถือเป็นหนึ่งในประเภทสินค้าสำคัญที่ไทยส่งออกไปยุโรป จะเห็นได้จากเมื่อปี พ.ศ. 2553 การส่งออกผักผลไม้สดแช่เย็น แช่แข็ง และแห้ง มีมูลค่ารวมถึง 1,763.3 ล้านบาท และเช่นเดียวกับผลิตภัณฑ์อาหารการส่งออกผักและผลไม้ไปสหภาพยุโรป จะต้องได้มาตรฐานและมีกระบวนการตรวจสอบคุณภาพ

ที่เข้มงวด แบ่งออกเป็น 2 ด้านหลักๆ ได้แก่ ด้านสุขอนามัย คือ การตรวจสอบสารตกค้างที่จะต้องไม่มีสารเคมีหลงเหลืออยู่ในผักและผลไม้ ไม่ว่าจะเป็นยาฆ่าแมลง ปุ๋ย หรือสารเคมีปลอมปนอื่นๆ และการตรวจสอบเชื้อจุลินทรีย์ ต้องไม่มีเชื้อโรคปลอมปน เช่น เชื้อซัลโมเนลลา และเชื้ออีโคไล อีกด้านหนึ่งคือ ด้านสุขอนามัยพืชที่ต้องตรวจสอบว่าผักและผลไม้ต้องปราศจากศัตรูพืช การส่งออกสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมเกษตรครองสัดส่วนการส่งออกถึง 1 ใน 5 ของการส่งออกทั้งหมดของไทย คิดเป็นมูลค่าประมาณ 1 ล้านล้านบาท และในจำนวนดังกล่าว ไทยได้ส่งออกไปตลาดสหภาพยุโรป เป็นมูลค่าประมาณ 128,000 ล้านบาท (Department of Agriculture, 2011)

ปัจจุบันการค้าระหว่างประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก มีรูปแบบการกีดกันทางการค้าด้วยมาตรการที่ไม่ใช่ภาษี คือ ความตกลงว่าด้วยการใช้มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช และความตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า ซึ่งแต่ละประเทศต่างนำทั้งสองมาตรการนี้มาบังคับใช้โดยอ้างอิงความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นสำคัญ ประกอบกับสถานการณ์ในปัจจุบันการค้าโลกที่มีการแข่งขันรุนแรงมาก เช่น ปัญหาการปนเปื้อนสารพิษในสินค้าที่เกี่ยวข้องกับอาหาร ปัญหาความวิตกกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยของอาหาร และปัญหาโรคระบาดต่างๆ ยิ่งทำให้การนำมาตรการทั้งสองมาบังคับใช้มีความเคร่งครัดมากขึ้น ซึ่งถือเป็นปัญหาอุปสรรคต่อการส่งออกของประเทศไทย และจำเป็นต้องหาแนวทางเพื่อรองรับมาตรการดังกล่าว การปฏิบัติด้านการผลิตทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมในระดับสากล จึงเป็นมาตรฐานสำหรับเกษตรกรที่ครอบคลุมกระบวนการผลิตทางการเกษตร ตั้งแต่แหล่งผลิตจนถึงมือผู้บริโภค โดยระบบการจัดการคุณภาพของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมในระดับสากล ประกอบด้วย การจัดการแหล่งน้ำ การจัดการพื้นที่เพาะปลูก การใช้วัตถุดิบทรายทางการเกษตร การเก็บรักษาและการขนย้ายผลผลิตภายในแปลง การบันทึกข้อมูล การผลิตให้ปลอดภัยศัตรูพืช การจัดการกระบวนการผลิตเพื่อให้ได้ผลผลิตมีคุณภาพ

การเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว รวมถึงความสามารถตรวจสอบย้อนกลับหรือการตามสอบสินค้าได้ (Korpraditsakul *et al.*, 2006)

ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะได้รับการจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2528 พื้นที่ส่วนใหญ่ของศูนย์ฯ เป็นภูเขาสูงมีที่ราบตามหุบเขา วัดความสูงจากระดับน้ำทะเลได้ 1,200 เมตร อุณหภูมิเฉลี่ย 21 องศาเซลเซียส มีประชากร 427 ครัวเรือน ประชากรในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าม้ง มีอาชีพปลูกฝิ่นและทำไร่เลื่อนลอย ทำให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรในพื้นที่ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ จึงมีบทบาทและหน้าที่ในการเข้าไปส่งเสริมให้เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรรอบศูนย์ฯ ได้ผลิตพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมในระดับสากล (GAP) เพื่อแก้ไขปัญหาทั้งเรื่องการปลูกฝิ่น การทำไร่เลื่อนลอย และยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรรอบศูนย์ฯ (Mon Ngo Royal Project Development Center, 2016) แต่ตลอดระยะเวลาในการทำงานส่งเสริมด้านการเกษตร กลับพบว่าเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่ตระหนัก และให้ความสำคัญกับระบบผลิตพืชผักภายใต้มาตรฐานวิธีการปฏิบัติด้านการผลิตทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการยอมรับระบบการผลิตพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) เพื่อนำเอาข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาและส่งเสริมผลักดันให้เกิดกระบวนการยอมรับและตัดสินใจของเกษตรกร เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ผลิตและผู้บริโภค เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งช่วยรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อมภายในประเทศ อันจะเป็นการสนับสนุนการพัฒนาทางด้านการเกษตรของประเทศไทย ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทย มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้

เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้ปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 2) เพื่อศึกษาการยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกรศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกรศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
- 4) เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกรศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

สมมติฐานการวิจัย

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรมีผลต่อการยอมรับวิธีการผลิตพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกรศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตในการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร ศึกษาเฉพาะกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพืช GAP ทั้งหมดที่เป็นสมาชิกของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ ในปี พ.ศ. 2560

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ศึกษาครอบคลุมพื้นที่ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านม่อนเงาะ บ้านผาหมอน บ้านเมืองกาย และบ้านกายน้อย ตำบลเมืองกาย อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาประเด็นการยอมรับวิธีการปลูกพืช GAP 8 ด้าน ได้แก่ แหล่งน้ำ พื้นที่ปลูก วัตถุดิบทรายทางการเกษตร การจัดการคุณภาพ ในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยว และการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การพักผลผลิต การขนย้าย ในแปลงปลูก สุขลักษณะส่วนบุคคล การบันทึกข้อมูล และการตามสอบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ประชากรเป้าหมายของการวิจัย คือ เกษตรกรผู้ปลูกพืช GAP ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 346 ราย ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้วิธีการของ Yamane (1967) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 161 ราย ทำการสุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มกระจายแบบง่าย (Simple random sampling)

เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) ใช้ในการสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะคำถามประกอบไปด้วย ประเภตกำหนดให้เลือกตอบ (Close-ended questions) และคำถามที่ให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น (Open-ended questions)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ สังคม และการยอมรับวิธีการปลูกพืช (GAP) ของเกษตรกร ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ส่วนการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกร

เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ร้อยละ 72.05 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 39.12 ปี มีสถานภาพสมรสสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีประสบการณ์ในการปลูกพืช GAP เฉลี่ย 7.70 ปี มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.30 คน มีแรงงานในครอบครัวเฉลี่ย 3.09 คน มีสภาพการถือครองที่ดินเฉลี่ย 7.70 ไร่ พืช GAP ที่ปลูกโดยเฉลี่ย 1.54 ชนิด ส่วนใหญ่เป็นประเภทพืชผัก มีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตพืชเฉลี่ย 76,857.03 บาท/ปี มีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 1.28 ครั้ง/ปี โดยส่วนใหญ่ติดต่อเรื่องการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว เข้ารับการฝึกอบรมเรื่องพืช GAP เฉลี่ย 0.67 ครั้ง/ปี ส่วนใหญ่เข้าอบรมที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรเฉลี่ย 0.81 กลุ่ม กลุ่มที่เข้าร่วมมากที่สุด คือ กลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตร เกษตรกรร้อยละ 55.90 มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการปลูกพืช GAP อยู่ในระดับสูง และมีทัศนคติอยู่ในระดับที่ดีมากต่อวิธีการปลูกพืช GAP ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.69

การยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสมของเกษตรกร

จากผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีการยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) รวมทุกด้านมีการยอมรับไปปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.00 โดยเรียงตามคะแนนเฉลี่ยได้ดังนี้ 1) ด้านการเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว ค่าเฉลี่ย 4.18 (S.D.=0.703) 2) ด้านการพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูก และการเก็บรักษา ค่าเฉลี่ย 4.10

(S.D.=0.768) 3) ด้านแหล่งน้ำ ค่าเฉลี่ย 4.09 (S.D.=0.685) 4) ด้านสุขลักษณะส่วนบุคคล ค่าเฉลี่ย 4.03 (S.D.=0.744) 5) ด้านวัตถุดิบตรงรายการทางการเกษตร ค่าเฉลี่ย 3.92 (S.D.=0.869) 6) ด้านการจัดการคุณภาพในกระบวนการผลิตก่อนการเก็บเกี่ยว ค่าเฉลี่ย 3.91 (S.D.=0.779) 7) ด้านพื้นที่ปลูก ค่าเฉลี่ย 3.89 (S.D.=0.837) และ 8) การบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ค่าเฉลี่ย 3.89 (S.D.= 0.837) ตามลำดับ (Table 1)

Table 1 Adoption level of crop growing methods under the standards of Good Agricultural Practice of the farmers

Good Agricultural practice	Mean	S.D.	Adoption level
Harvesting and post-harvest practice	4.18	0.703	High
Transportation, storage and produce collection	4.10	0.768	High
Water sources	4.09	0.685	High
Worker health and hygiene	4.03	0.744	High
Application of pesticides	3.92	0.869	High
Quality management in pre-harvest production	3.91	0.779	High
Plantation area	3.89	0.837	High
Recording and record keeping	3.89	0.837	High
Mean	4.00	0.619	High

การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน ตัวแปรอิสระมีทั้งหมด 15 ตัวแปร กำหนดหน่วยการวัด ดังนี้ เพศ 1 = ชาย 0 = หญิง อายุ (จำนวนปี) สถานภาพ โสด = 1 สมรส = 0 ระดับการศึกษา ได้รับการศึกษา = 1 ไม่ได้รับการศึกษา = 0 ประสบการณ์ในการปลูกพืช GAP (จำนวนปี) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (จำนวนคน) จำนวนแรงงานในครัวเรือน (จำนวนคน) สถานภาพการถือครองที่ดิน (จำนวนไร่) จำนวนชนิดพืช GAP ที่ปลูก (จำนวนชนิด) การเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร (จำนวนกลุ่ม)

ตัวแปรเสริมความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืช GAP (ค่าเฉลี่ย) และทัศนคติต่อการปลูกพืช GAP (ค่าเฉลี่ย)

จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) โดยการนำตัวแปรอิสระทั้ง 15 ตัวแปรเข้าไปในสมการ แล้วคำนวณโดยวิธีปกติปรากฏว่า ได้ค่า $F = 34.798$ Sig. of $F = 0.000$ แสดงว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับตัวแปรตาม เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระพบว่ามี 2 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับวิธีการปลูกพืช GAP ของเกษตรกร ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืช GAP อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.01 และทัศนคติต่อการปลูกพืช GAP อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งมีค่า R^2 เท่ากับ

0.036 ตัวแปรอิสระทั้ง 2 ตัว สามารถพยากรณ์การเปลี่ยนแปลง มีผลต่อการยอมรับวิธีการปลูกพืช GAP ได้ร้อยละ 0.36

Table 2 factors effecting the adoption of crop growing methods under the standards of Good Agricultural Practice of the farmers

Variables	Regression coefficient (b)	t	Sig.
Knowledge of Good Agricultural Practice (GAP)	0.451	6.241	0.000**
Attitude of Good Agricultural Practice (GAP)	0.187	2.582	0.01*
Constant = 67.723, R^2 = 0.036 (30.60%), F = 34.798, Sig. of F = 0.000			

ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปลูกพืช GAP

ของเกษตรกร

ผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาของการปลูกพืช GAP สามารถเรียงลำดับความสำคัญของปัญหาได้ 4 ประเด็น ดังนี้

1. ปัญหาผลผลิตพืชตกค้าง ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะไม่สามารถรับซื้อผลผลิตได้ทั้งหมด ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะและเกษตรกร ควรมีการวางแผนการผลิตพืช GAP ตลอดจนการชี้แจงปริมาณผลผลิตที่รับซื้อให้ชัดเจนเพื่อลดปัญหาผลผลิตตกค้าง และไม่เกิดปัญหาการจำหน่ายให้กับพ่อค้าภายนอก

2. เกษตรกรบางรายโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ อ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่ได้ ทำให้มีปัญหาเรื่องการจดบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ดังนั้น ควรมีโครงการจัดอบรมการจดบันทึกข้อมูลให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ โดยอาจเป็นบุตรหลานที่ได้เรียนหนังสือมาเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อให้นำความรู้ไปใช้กับกลุ่มเกษตรกรผู้สูงอายุได้

3. เกษตรกรบางรายยังพบปัญหาโรคและแมลงทำลายพืชของญี่ปุ่นทำให้ผลผลิตเสียหาย ดังนั้นศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะควรเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญมาอบรมให้ความรู้เรื่องการป้องกันกำจัดโรคและแมลงในพืชของญี่ปุ่น และพืชชนิดอื่นๆ

4. เกษตรกรบางรายไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) หลังจากการฝึกอบรม เพราะขาดความต่อเนื่องในการติดตามจากเจ้าหน้าที่ ทำให้เกษตรกรขาดการติดตามและขาดการกระตุ้นให้นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ เกิดความละเลยกับการให้ความสำคัญกับความรู้ที่ได้รับ ดังนั้นควรมีการติดตามเยี่ยมเยียนของเจ้าหน้าที่ให้บ่อยขึ้น

วิจารณ์และสรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ของเกษตรกรศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปประเด็นสำคัญและน่าสนใจ ดังนี้

การยอมรับวิธีการปลูกพืช (GAP) เกษตรกรมีการยอมรับอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.00 อาจเนื่องจากเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะจากเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ อีกทั้งการวิจัยในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จะเห็นได้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับสูง และมีทัศนคติที่ดีต่อวิธีการปลูกพืช GAP ดังนั้น 2 ปัจจัยดังกล่าวอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้เกษตรกรเกิดการยอมรับวิธีการปลูกพืช

GAP โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาด้านที่มีการยอมรับไปปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ด้านการพักผลผลิต การขนย้ายในแปลงปลูกและเก็บรักษา อาจเนื่องมาจากเกษตรกรได้รับความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ ประกอบกับเกษตรกรทุกรายมีประสบการณ์ในการปลูกพืช GAP ทำให้ทราบการจัดการด้านสุขลักษณะของสถานที่ การเก็บรักษาผลผลิตให้สะอาด ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ ป้องกันสิ่งแปลกปลอมที่อาจปนเปื้อนผลผลิต และมีวิธีการขนย้ายที่ถูกต้อง เนื่องจากส่วนใหญ่มีรถยนต์เป็นของตนเอง และการคมนาคมเริ่มมีการพัฒนาให้สะดวกขึ้นทำให้ง่ายต่อการขนย้าย ส่วนด้านที่มีการยอมรับไปปฏิบัติ น้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรยังเห็นว่าเป็นขั้นตอนที่ยุ่งยาก ไม่มีเวลาในการจดบันทึก และอีกทั้งเกษตรกรบางรายอ่านหนังสือไม่ออกและเขียนไม่ได้ ทำให้เกษตรกรไม่มีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการเพาะปลูกทั้งก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว การใช้วัตถุอันตรายทางการเกษตร และการปฏิบัติในขั้นตอนที่สำคัญที่จะมีผลกระทบต่อคุณภาพผลผลิต เพื่อใช้เป็นหลักฐานยืนยันหรือใช้ตามสอบ สอดคล้องกับ Kaewduang *et al.* (2017) ได้ทำการศึกษาเรื่องการผลิตผักปลอดภัยตามการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในจังหวัดหนองคาย พบว่าเกษตรกรยังมีปัญหาการปฏิบัติเรื่องการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Janthong and Sakkatatt (2015) ได้ทำการศึกษาเรื่องการยอมรับต่อระบบการจัดการคุณภาพข้าว GAP ของเกษตรกรในอำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง พบว่าเกษตรกรมีการยอมรับอยู่ในระดับมาก เนื่องจากส่วนใหญ่มีความเข้าใจข้อกำหนดเกี่ยวกับระบบการจัดการคุณภาพข้าว GAP เป็นอย่างดี เนื่องจากได้รับการอบรมจากเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และต้องได้รับการตรวจประเมินแปลงนา ก่อนเข้าร่วมกลุ่ม GAP

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้และการปฏิบัติในการใช้สารเคมีที่ถูกต้อง

มี 3 ปัจจัยที่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย ในเบื้องต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ความรู้เกี่ยวกับวิธีการปลูกพืช GAP มีผลต่อการยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปลูกพืช GAP แสดงว่าเกษตรกรที่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการปลูกพืช GAP สูง จะเกิดการยอมรับวิธีการปลูกพืช GAP ไปปฏิบัติสูง เนื่องจากเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะอยู่ในระดับมาก ทำให้เกษตรกรเกิดการยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม (GAP) ทั้ง 8 ด้านมากตามไปด้วย ดังที่ Phuproom and Dangcham (2011) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเกษตรกรที่ดีและเหมาะสมของเกษตรกรผู้ปลูกผักในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่าความรู้เรื่อง GAP พืชอาหาร มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพของการเกษตรที่ดีและเหมาะสมสำหรับพืชอาหาร เช่นเดียวกับ Prommuangdee (2010); Thongsar (2010); Suwannapin (2007) ที่กล่าวว่า หากเกษตรกรมีความรู้ในระดับสูง จะส่งผลให้การปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพของเกษตรกรที่ดีและเหมาะสมสำหรับพืชอาหารถูกต้องมากขึ้น

2. ทักษะติดต่อวิธีการปลูกพืช GAP มีผลต่อการยอมรับวิธีการปลูกพืชภายใต้มาตรฐานการปลูกพืช GAP แสดงว่าเกษตรกรที่มีทัศนคติที่ดีมีแนวโน้มที่จะยอมรับวิธีการปลูกพืช GAP ไปปฏิบัติสูง เนื่องจากทัศนคติเป็นเรื่องของจิตใจและความรู้สึกนึกคิด ที่มีต่อข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงนำมาส่งเสริมให้แก่เกษตรกร การปลูกพืช GAP มีหลายขั้นตอน การที่

เกษตรกรจะยอมรับและนำไปปฏิบัติได้นั้น ต้องเกิดจากการมีทัศนคติที่ดีต่อนวัตกรรมที่นำมาส่งเสริม ดังนั้น หากเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ จะมีการส่งเสริมความรู้หรือข้อปฏิบัติใดๆ ควรสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่เกษตรกรเป็นอันดับแรก เพื่อให้กิจกรรมการส่งเสริมนั้นประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phuproom and Dangcham (2011) พบว่าทัศนคติต่อ GAP พืชอาหาร มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพของการเกษตรที่ดีและเหมาะสม และได้อธิบายว่าการที่เกษตรกรมีทัศนคติที่ดีจะส่งผลให้เกษตรกรมีการปฏิบัติตามระบบการจัดการคุณภาพของการเกษตรที่ดีและเหมาะสม สำหรับพืชอาหารได้อย่างถูกต้องมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใคร่เสนอแนะข้อคิดเห็นบางประการต่อศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในงานส่งเสริมการเกษตรด้านการปลูกพืช GAP ให้ประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

1. จากผลการวิจัยยังมีเกษตรกรอีกร้อยละ 44.10 มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการปลูกพืชอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นเจ้าหน้าที่ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ควรหาวิธีในการเพิ่มความรู้ให้แก่เกษตรกร โดยอาศัยช่องทางการฝึกอบรมประจำปีที่ดีขึ้น เช่น การจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อให้เกษตรกรได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกพืชด้วยตนเอง และกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดังกล่าว ส่งผลให้เกิดการนำความรู้ไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น

2. จากผลการศึกษาในครั้งนี้ ถึงแม้ว่าเกษตรกรจะมีการยอมรับไปปฏิบัติในระดับสูง แต่ยังมีประเด็นที่เกษตรกรบางส่วนมีการยอมรับไปปฏิบัติน้อย คือ ด้านการบันทึกข้อมูลและการตามสอบ ดังนั้นเจ้าหน้าที่นักส่งเสริม

การเกษตรจึงมีความจำเป็นต้องติดตามตรวจสอบการจดบันทึกของเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอ และค้นหาสาเหตุของปัญหาที่นำไปสู่การไม่ทำการบันทึกข้อมูลและตามสอบของเกษตรกรว่าเกิดจากสาเหตุใด เพื่อจะได้แก้ไขปัญหาลงตรงจุด และควรเน้นย้ำให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญของการจดบันทึก และสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรจดบันทึกให้ติดเป็นนิสัย

- 3) จากผลการวิจัยพบว่ามี 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับวิธีการปลูกพืช GAP ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืช GAP และทัศนคติต่อการปลูกพืช GAP เพื่อประสิทธิภาพในงานส่งเสริมการปลูกพืช GAP ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะควรเพิ่มจำนวนครั้งในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้และเป็นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของเกษตรกรด้านการปลูกพืช GAP ประจำปีละ 1 ครั้ง เป็น 2 ครั้งต่อปี หรือควรจัดให้มีการอบรมตามหมู่บ้านเพื่อให้เกษตรกรได้รู้สึกใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ร่วมสะท้อนปัญหา และหาทางออกในการแก้ไขร่วมกัน อีกทั้งยังเป็นการสร้างทัศนคติที่ดีอันจะนำไปสู่การยอมรับมาตรฐาน GAP เพิ่มขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่และเกษตรกรผู้ปลูกพืช GAP ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ ที่กรุณาให้ข้อมูลตอบแบบสัมภาษณ์การวิจัยในครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

Department of Agriculture. 2011. **Sen Thang Pak Polamai Thai Pai Europe**. [Online]. Available <http://doa.go.th/psco/index.php?option=com> (29 September 2016). [in Thai]

- Janthong, N. and P. Sakkatat. 2015. Farmer's adoption on quality management system of rice (GAP) in Wiset Chai Chan district, Angthong province. **Agricultural Sci. J.** 46(3)(Suppl.): 553-556.
- Kaewduang, N., B. Youprasert and P. Tangwiwat. 2017. Organic safe vegetables production of good agricultural practice of farmers in Nong Khai province. **Khon Kane Agr. J.** 45(1)(Suppl.): 1590-1591.
- Korpraditsakul, K., A. Chuanpit and R. Chainarong. 2006. **Quality Control System Agricultural Product Thai GAP and EUREPGAP.** 131 p. [in Thai]
- Phuproom, W. and S. Dangcham. 2011. Factors Affecting Adoption on Good Agricultural Practice of Vegetable Growers in Photharam District, Ratchaburi Province. **In Proceeding of The 1st International Conference on Agricultural Science and Technology, 21-22 July 2011.**
- Prommuangdee, A. 2010. **Factors Affecting Good Agricultural Practice of Cabbage Growers in Bo-Sali Sub-district, Hot District, Chiang Mai.** Master Thesis. Chiang Mai University. 131 p. [in Thai]
- Royal Project Foundation. 2016. **Montngo Royal Project.** [Online]. Available www.royalprojectthailand.com (29 September 2016). [in Thai]
- Suwannapin, C. 2007. Factors Affecting Certified Good Agricultural Practice of Mango Growers, Phrao District, Chiang Mai Master Thesis. Chiang Mai University. 85 p. [in Thai]
- Thongser, P. 2010. Farmers' Knowledge Needs of Good Agricultural Practice on Vegetable Production, Thung Ruang Royal Project Development Center, Chiang Mai Province. Master Thesis. Chiang Mai University. 117 p. [in Thai]
- Yamane, T. 1967. **Statistics: An Introductory Analysis.** New york: Harper and Row. 886 p.